

עמ"ת 55292/11/20 - מוני פניבלוב נגד מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי בחיפה

עמ"ת 55292-11-20 פניבלוב(עציר) נ' מדינת ישראל

בפני
עוררים
נגד
משיבים
החלטה

כבוד השופט ניצן סילמן
מוני פניבלוב (עציר)
מדינת ישראל

רקע

1. ערר על החלטת בית משפט השלום בחיפה (כב' השופט אריאלי) מיום 22/11/20 בתיק מ"ת 25243-08-20 ובתיק בש"ע 52482-07-20.
2. בקליפת האגוז- כנגד העורר הוגש כתב אישום המייחס לו עבירות של הפרת הוראה חוקית, הפרת צו פיקוח, ומעשה מגונה בפומבי; בד בבד הוגשה בקשה למעצר העורר עד תום ההליכים כנגדו.
3. מדובר בעורר לחובתו 11 הרשעות קודמות; העורר הורשע בעבר בעבירת אינוס ונגזר דינו ל- 7 שנות מאסר. בגין הרשעה זו הוטל צו הפיקוח הנזכר לעיל, שהופר.
4. נוכח שהעורר אסיר משוחרר, קיים גורם מתאם מיוחד בעניינו מטעם הרשות לשיקום האסיר (להלן "גמ"מ ברש"א"). באוגוסט 2020 המליץ גמ"מ כי יש צורך לאתר עבור העורר מסגרת שתשמשו לעתיד. מהלך ספטמבר הופנה העורר לוועדת אבחון לפי חוק הסעד.
5. ביום 1/11/20 התקבל סיכום ועדת האבחון בהליך הפלילי- בו נקבע כי העורר מתפקד ברמה שאינה מוגבלות שכלית התפתחותית בהגדרתה (מש"ה), ותפקודו גבולי; כן הדגישה הועדה קווי אישיות אנטיסוציאליים והתמכרות לסמים.
6. לאחר בחינת הממצאים הוגש תסקיר ביום 16/11/20 בו המליץ שירות המבחן על העברת העורר למעון נעול "נווה מנשה" בהתאם להוראות סעיף 19א' לחוק הסעד (טיפול באנשים עם מש"ה). המלצה זו באה על דעת המעון עצמו אשר מצא כי העורר עונה על מתאם האנשים המטופלים בנווה מנשה, וכי למעון מענה עבור העורר.
7. בדיון מיום 18/11 העיר בית המשפט קמא כי לטעמו קיים קושי בהחלת הוראות סעיף 19א' נוכח ממצאי ועדת האבחון; לאור זאת הופנה עניין העורר לתסקיר משלים; ביום 18/11/20 הוגש תסקיר משלים בו חזר שירות המבחן על העמדה, אגב ציון כי ישנם מספר אנשים ששולבו במעון נווה מנשה, הגם שאינם עונים בצורה מלאה על ההגדרה הקבועה בסעיף 19א' לחוק הסעד.

8. ביום 22/11/20 נערך הדיון המסכם בנושא. **שני הצדדים** ביקשו לאמץ המלצות שירות המבחן; המשיבה הטעימה כי עמדתה זו הנה למעצר בהתאם לסעיף 19א' לחוק הסעד, (ולא כחלופה), ולגישתה יש לפרש הוראות סעיף 19א' בצורה נרחבת, שתאפשר קליטת העורר במעון. בית המשפט קמא דחה את המלצות שירות המבחן, וסבר כי משלא עונה העורר (בהתאם לוועדת האבחון) על הגדרת המוגבלות השכלית ההתפתחותית הנדרשת, בצורה מלאה, לא קמה סמכות לשלב העורר במעון (כמעצר) מכוח חוק הסעד.

9. החלטה זו היא ביסוד הערר.

10. ביום 25/11/20 טענו הצדדים בדיון בערר; שני הצדדים הבהירו כי עמדתם לא השתנתה גם לעת זו; הצדדים הפנו להצעות חוק לתיקון חוק הסעד, ומקרים כאלו ואחרים בפסיקה.

על המדוכה

11. המקרה רחוק מלהיות פשוט; לכאורה- ייפתח פתח לצקת 'פרשנות גמישה' להוראות חוק הסעד, ועלול להיפתח מדרון חלקלק; היום עסקינן בעורר גבולי, כהגדרתו, עם הנמכה קוגניטיבית, ומחר עלולים התנאים לפחות ולפחות.

12. זאת ועוד- ככל שנווה מנשה תפתח שעריה לאנשים גבוליים, ספק מש"ה, עלולים אנשים אשר הנם ודאי מוגבלים, שלא למצוא מקום במעון (גם אם בעתיד הרחוק יותר).

13. לא זו אף זו- דווקא העובדה כי מעת לעת מוגשות הצעות חוק, היא הנותנת כי לכאורה נדרש תיקון חקיקה, ולא פרשנות פסיקתית, לשם הרחבת מושג הזכאי לחסות תחת סעיף 19א' לחוק הסעד.

דיון והכרעה

14. לאחר ששקלתי הדברים, בנסיבות המקרה המיוחד דנן, מצאתי לקבל הערר ועמדות הצדדים.

15. פתח דבר, אפנה לטיעון ב"כ העורר באשר לפער בין סעיף 19ד' לחוק העוסק בנאשם שהורשע ונידון למאסר (**מצא** בית המשפט שהוא אדם עם מוגבלות כלית התפתחותית) ובין סעיף 19א' לחוק העוסק במעצר (**שוכנע** בית המשפט שהעצור הוא אדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית); מהלך הדיון סברתי כי הפער הנו הפוך, אך טיעוני העורר שכנעוני, כי יש לראות את סעיף 19א' מקל בדרישות מול סעיף 19ד' לחוק.

16. משמעות הדבר היא כי לא צריכה להיות **קביעה** כי העצור הנו מש"ה, אלא שכנוע כי אלו פני הדברים וכי העצור עונה על הקריטריונים.

17. במקרה בפנינו כמה פרמטרים מאפשרים לעמוד בנטל שכנוע זה-

ראשית- המלצות שירות המבחן; שירות המבחן הנו גוף מקצועי, ועל כן להמלצותיו בדבר עמידת העורר בקריטריונים להכרה כמש"ה יש משקל רב.

שנית- עמדת נווה מנשה- מדובר במעון בעל מומחיות טיפולית באנשים עם מש"ה; העובדה כי המעון סבר שהעורר דנן עולה בקנה אחד עם דרישות החוק מהווה נדבך חשוב ומשמעותי

שלישית- גישת רש"א- אשר סברה כי העורר מונמך קוגניטיבית, וראוי לאתר עבורו מסגרת.

רביעית- העובדה כי אין מחלוקת של ממש בין הצדדים בנושא.

18. כלומר, טעם ראשון לייחודיות המקרה, חרף תוצאות ועדת האבחון, הנו כי חרף האבחון, ניתן לשכנע, בנתונים המיוחדים הקיימים במקרה דנן, כי העורר אכן מש"ה לצרכי חוק הסעד.

19. שנית- גם הפסיקה קבעה כי ממצאי ועדת האבחון אינם אלא כלי עזר אחד מני רבים; הפסיקה הורתה כי שאלת היותו של אדם מש"ה, היא קביעה שיפוטית לכל דבר ועניין, וממצאי ועדת אבחון או בכלל גורמי טיפול, הנם כלי עזר.

20. ראה לעניין זה מ"ת (מ"ר) 36381-08-13 מ"י נ' מעאטו פסקה 12. גם בע"פ 2059/12 פלוני נ' מ"י (העוסק בסעיף 19ד') הטעים כב' בית המשפט העליון כי שאלת היות אדם מוגבל שכלית התפתחותית, הנה שאלה שלפתחו של בית המשפט, וממצאי ועדת אבחון הנם כלי עזר גרידא (אם כי בעל חשיבות גבוהה- ראה סעיף 21 לפסק).

21. יוצא כי גם לצורך שכנוע, אף לצורך קביעת ממצא אם אדם הנו מש"ה אם לאו לשם החלת הוראות חוק הסעד, יכול בית המשפט לקבוע ממצא שהנו ממוגד לממצאי ועדת האבחון.

22. שלישית- הפסיקה הביאה מקרים לא מעטים בהם המלצות ועדת האבחון לא נתקבלו כסוף פסוק (אם לשם השלמה, אבחון נוסף) ואם בשל ממצאים נוגדים.

23. כך למשל בבש"פ 5748/11 פלוני נ' מ"י קבע כב' הנשיא גרוניס כי חרף ממצאי ועדת אבחון, ולאור קביעות שירות המבחן ומוגבלות שאינה שנויה במחלוקת, יש להעדיף מעון (ולו להמשך אבחונים).

24. דוגמה הפוכה (אך ממנה ניתן להסיק כאמור לעיל)- נדונה במ"ת (נצ') 51956-12-14 מ"י נ' פרוקופוקו (כב' הנשיא אברהם אברהם); בפרשה זו עמדת שירות המבחן והמעון נווה מנשה היתה זהה לזו של ועדת האבחון והמעון סבר כי אין מקום לאפשר קליטת העצור בין כתליו; מכלל הלאו שם שומע אתה ההן במקרה בפנינו. המעון, לו מומחיות מיוחדת, מאבחן ובוחן את הבאים בשעריו, חרף או יחד עם המלצות ועדת אבחון.

25. מודע אני לכך כי כב' בית המשפט העליון הורה בע"פ 2059/12 לעיל, כי יש להישמר להגדיר שאלת המוגבלות השכלית התפתחותית בצורה נרחבת מדי, אך בד בבד ציין כב' בית המשפט העליון-

בנסיבות העניין שלפנינו, מוכן אני להניח לטובת המערער כי הוא נכנס לגדרי המונח "מפגר" לצורך סעיף 19ד לחוק הסעד. כפי שנראה להלן, לנוכח התוצאה הסופית אליה הגעתי מתייטר הצורך להכריע בשאלה הפרשנית הכרוכה בסיווגו של המערער כ"מפגר". יתרה מכך, המשיבה עצמה לא חלקה על כך שבאופן עקרוני ניתן להורות גם על שילובם של נאשמים שלא אובחנו כסובלים מפיגור שכלי באגף הנעול, כפי שאכן נעשה במקרים אחרים, אך יש לבחון כל מקרה על פי נסיבותיו.

אוסף, בבחינת למעלה מן הצורך, כי לטעמי מוטב להיזהר ממתן פרשנות מרחיבה יתר על המידה להגדרת "מפגר". בתמצית, ההגדרה תואמת במידה רבה להגדרה הרפואית של פיגור שכלי [ראו: יעקב בזק משפט ופסיכיאטריה 192-191 (2006)], באופן שמלמד כי זוהי אוכלוסיית היעד העיקרית לגביה ביקש המחוקק להקנות לבית המשפט את סמכותו לפי סעיף 19ד לחוק הסעד, גם אם אינה אוכלוסיית היעד הבלעדית.

דומה כי דברים אלו עולים גם מתכליתה של הוראת סעיף 19ד לחוק הסעד. עיון בפרוטוקולים של ועדת חוקה, חוק ומשפט אודות מלמד כי סעיף 19ד, אשר לא נכלל בהצעת החוק המקורית, נוסף אליו על רקע ההבנה כי הגם שפיגור שכלי אינו יכול להתפתח בין כתלי בית הסוהר, אלא במקרים נדירים, יתכן בהחלט שהוא יאובחן שם לראשונה. עם זאת, המחוקק הכיר בכך שלא קיימים מספיק מוסדות מתאימים לעבריינים בעלי מוגבלות שכלית, עובדה אשר עמדה לנגד עיניו בעת ניסוח הוראת סעיף 19ד לחוק, ואשר עומדת לנגד עיניו גם כיום [ראו: פרוטוקול ישיבה מס' 46, ועדת החוקה, חוק ומשפט, הכנסת השמינית, 8-9 (18.12.1974); פרוטוקול ישיבה מס' 47, ועדת החוקה, חוק ומשפט, הכנסת השמינית, 6-7 (23.12.1974) (להלן: פרוטוקול ישיבה מס' 47)]. (ההדגשות שלי- נ.ס.).

26. כלומר- בית המשפט העליון הכיר באפשרות כי הגם שאדם לא יענה על דרישת ההכרה המוגבלות שכלית התפתחותית המלאה, בהתאם להוראות חוק הסעד, עדיין ניתן יהיה לשלב נאשמים (במקרה לעיל) לא כל שכן עצורים, במעון.

27. יוצא כי פרשנות אפשרות השילוב הנה גמישה, והמבחן הנו נסיבות המקרה ולא נוקשות של תוצאות ועדת האבחון. (השווה בש"פ 6108/11 פלוני נ' מ"י- מקרה ספק).

28. המקרה בפנינו, כאמור, יוצא דופן- חרף ממצאי ועדת האבחון (ואין מדובר בתפקוד תקין, אלא גבולי, ובצד תפקוד גבולי זה גם מאפיינים אנטיסוציאליים וקשיים נוספים), סבר שירות המבחן כי העורר עונה על הקריטריונים; לעמדת שירות מבחן הצטרפו גורמי המקצוע במעון, ברש"א, והצדדים עצמם.

29. בנסיבות אלו, לצרכי סעיף 19א' לחוק הסעד, שוכנעתי כי ניתן להכיר בעורר כאדם בעל מוגבלות שכלית התפתחותית.

30. העורר יועבר ביום 1/12/20 עד שעה 10:00 למעון נווה מנשה, לאגף הנעול, וישהה שם בתנאי מעצר לכל דבר ועניין ובמעמד של עצור. עם העברת העורר למעון, תועבר האחריות על העורר לצוות המעון וזה יוכל לפנות לשב"ס במידת הצורך. שירות המבחן יגיש תסקיר מעדכן בדבר קליטת העורר במעון, תוך 6 ימים מעם הקליטה. המשך הטיפול בנושא שהיית העורר במעון מסור לבית המשפט קמא.

ניתנה היום, י"ג כסלו תשפ"א, 29 נובמבר 2020, בהעדר הצדדים.